

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta, 1 fl. 80 kr. za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 15 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 20. avgusta 1862.

Poduk

zastran pravega gleštanja domače živine zavoljo tega, da ne zbolí in zastran tega, kaj naj storí kmetovavec, kadar mu živina zbolí.

(Dalje.)

Hlevi morajo biti snažni.

Da živina zdrava ostane, pripomore veliko snažnost, pa ne samo snažnost živine, ampak tudi njene okolice. Ako se živini ne snaži koža, naredí na nji nesnaga skorjo, zavoljo ktere se naredé dostikrat dolge kožne bolezni, in ker se živinčce ne more potiti, se izcimijo tudi notranje bolezni. Posebno delavna živina, konji in voli, se morajo mnogokrat potiti in v prahu živeti, treba je tedaj jih pogostoma čediti in štrigljeti, konje vsaj enkrat na dan, vole pa vsaj trikrat v tednu. Pa tudi živina, ktera je vedno v hlevu, se mora nesnage varovati. Dvakrat v tednu jo snažiti in štrigljeti bi samo takrat dosti bilo, kadar bi se živinčeta tudi pridno kopale in sploh tako gleštale, da bi se ne mogle tako lahko povaljati. Zavoljo tega naj se staje tako naredé, da se more gnojnica, kar je gnoj ne popije, lahko odcejati in hitro odtekati; posebno veliko je pa tudi na stelji in na tem ležeče, da se stelja večkrat nova nastelje. Najboljša stelja je slama, ker gnojnico hitro popiva.

Ako se tedaj slame dosti nastelje in se slama, ktera je bolj onesnažena, vsaki dan proč jemlje, še celó treba ni hleva dan za dnevom izkidati; listje pa popiva scavnico veliko manj in živina se na njem zlo onesnažuje; zavoljo tega se mora vsaki dan drugo listje nastlati, pa tudi živino je treba večkrat snažiti in umivati, če jo gospodar hoče čedno imeti.

Pri konjih je pa vselej treba, zlo premočeno steljo vsaki dan presuševati, čez kaj dni pa druge nastlati. Poleti vsaki dan kidati je že zavoljo tega dobro, da se preveč mrčesov in muh ne zaredí, ktere živino zlo nadlegovajo in ji ne dajo miru.

Tudi volom, kateri se za délo rabijo, je treba večkrat hleva izkidati in kakor konjem slamo nastiljati, ker so frišnega zraka vajeni in pa tudi bolj mehke stelje potrebujejo, da se bolj spočijejo.

V ovčjih hlevih more gnoj brez škode cele mesce ostati; ovce v hlevu niso privezane, tedaj taptajo po z gnojem zmešani slami in storé tako, da se gnoj s slamo bolj zmeša in scavnica globočeje pod slamo pride. Ako se dosti dobre stelje nastilja, ktera vlažnost lahko popiva, in se hlevi dobro prevetrujejo, kadar je drobnica na paši, se ni nobene nevarnosti za zdravje bati. More se tedaj ravno tako tudi s kravami ravnati, če se jim veliko slame nastilja in hlevi večkrat prevetrujejo, zlasti pa, če krave niso priklenjene in se po hlevu prosto gibati morejo.

Ako se kravam vsaki dan izkida, se s tem sicer res nekoliko stelje prihrani; ali tak gnoj ni tako močen, ker se stelja z njim ne zmeša dovolj; pa tudi živina ne leži tako toplo in mehko; posebno na s kamnom ali ceglom vloženih tleh ležati ne tekne živini. Bolje je tedaj, če je

mogoče, dosti slame nastlati, in vsaki dan več nastiljati, gnoj pa večkrat izkidati; tako tudi živina čedna ostane.

Ni pa dosti samo, da je živina čedna; tudi orodje, tla in stene hleva morajo snažne biti. Treba je tedaj živino prav pridno umivati in vselej dobro obrisati, stene hleva vsaj enkrat v letu pobeliti, tla in pod, po katerih živina v hlev in iz hleva hodi, se morajo vsaki teden enkrat počediti. (Dalje prihodnjič.)

Darila za pridno rejo kónj.

Za krajnsko deželo je bila letos v Postojni prvičkrat delitev daril za mlade in stareje lepe kobile. Delitev ta je bila 14. dne t. m. V komisii, ki je razsojevala vrednost pripeljane živine, so po navadi bili c. kr. svetovavec deželne vlade kot vodnik komisije, deželni živinozdravnik, en general, en major in en živinozdravnik vojašk. Da revna notranjska dežela, ktera je nedavno po železnici zgubila vožnjo po veliki cesti, pa se ni še prav krepko prijel kmetovanja, ne bo mogla pripeljati veliko živine za premije sposobne, se je lahko že popred mislilo — in tako je tudi bilo; iz Notranjskega je prišlo v vsem le 7 kobil, dve ste bile iz Gorenskega, dve pa iz Dolenskega. V vsem skupaj je tedaj bilo 11 repov brez žebet, ki so prišle z materami svojimi. Al (razun dveh) je vsa živina lepa bila, tako, da vse kobile, ki so premije dobile, so jih tudi popolnoma zaslužile, razun ene, ktera je premijo le bolj zato dobila, da ljudje vidijo, da komisija ne kaže samo cekinov, temuč jih tudi rada razdelí. Eni žebici ni mogla podariti premije, čeravno je prav lepa bila, pa ni bila še triletna, kakor mora po postavi biti; druga, tudi sicer lepo ustvarjena, je na nogi imela morsko kost, ktera je poerbiljiva, tedaj pleme kvari.

Prvo premijo z 10 cekini je dobila kobila s žebetom gospodarja Kopača Jakoba iz Vešč (kamniškega kantona), — drugo premijo s 4 cekini je dobila kobila s žebetom gospodarja Jeršana Antona iz Unca (planinskega kantona), — tretjo premijo tudi s 4 cekini kobila s žebetom gospodarja Kolenca Janeza iz Trstenika (mukronoškega kantona), — četrto premijo tudi s 4 cekini kobila s žebetom gospodarja Benkota Franca iz Gradca (postojnskega kantona). Gospodar Sems Anton iz Oreška (postojnskega kantona) je prejel le sreberno svetinjo zato, ker je žebe že čez leto, tedaj čez postavni čas staro. — Med triletnimi kobilami je prejel Ilavar Janez iz Temenice (zatiškega kantona) prvo premijo zato, ker, čeravno je komisija gosp. Deakovo kobilo po krvi bolj žlahno spoznala, kmet svojo živino težje izreja in je Ilavarjeva kobila tudi prav lepa in za gospodarske dela prav dobro ustvarjena; — drugo premijo s 4 cekini je tedaj dobil gospod Deak Janez, posestnik v Senožečah, — tretjo s 3 cekini gospodar Melé Andrej iz Grahovega (planinskega kantona), — četrto pa tudi s 3 cekini gospodar Vonča Balant iz Moš (krajnskega kantona). V vsem skupaj je tedaj razdeljeno bilo 40 cekinov. Vsi gospodarji so razun cekinov prejeli še sreberne svetinje

z napisom v slovenskem jeziku: „za pridno konjsko rejo“; tudi gosp. Deak je slovensko vzela.

Male bukvice za poduk v sadjoreji.

Pod imenom „*Mali sadjorejec za učence na kmetih*“ so prišle ravnokar v založbi tiskarja J. R. Milica v Ljubljani drobne bukvice na dan, ki veljajo le 10 nov. kraje. Te bukvice so poseben iztis gospod Mencingarjevega spisa iz „Učit. Tovarša“, in so kakor nalašč za mladost, pa tudi za druge odraslene ljudi, ki bi radi na kratko se podučili v pametni sadjoreji. Ves nauk je v vprašanjih in odgovorih kakor katekizem zložen; beseda je prav domača, in kar je povedano v njih, je tudi dobro in pravo. Ker duhovni gospodje po deželi mladim svojim ovčicam radi včasih kakošno darilce dajo, naj si nakupijo teh bukvic (za en goldinar jih dobijo 10), pa naj jih razdelijo, da jih bo kakor listja in trave po deželi. Zagotovljamo jih, da bode sila veliko dobrega sadu iz tega poduka.

Šolske reči.

Letopis c. k. ljubljanske gimnazije.

Letopis ljubljanske gimnazije razpada na tri dele. Prvi del obsega obširni nemški spis: „Zur Entwicklungsgeschichte des Laubblattes“, spisal učitelj dr. M. Wretschko; drugi del je 6 strani dolgi slovenski spis: „Nekaj od toče“, spisal namestni učitelj M. Wurner; in tretji šolske naznanila, priobčil namestovavni vodja dr. Henrik Mitteis. — Gosp. pisatelj nemškega spisa si je izbral celó drobno reč „Laubblatt“ za svoj predmet in očitno je, da ga je obdelal tudi z nemško „Gründlichkeit“. — Slovenski spis nam pripoveduje razne misli in razlage učenih naravoslovcev v vseh časih, kako se toča v zraku dela itd. Le škoda, da g. pisatelj ni utegnil, kakor sam pravi, svojega dela prav po svojih željah izvršiti, gotovo bi ga bil skušal tudi na djansko življenje po naših krajih obračati in marsiktero vražo odvrčati. — Iz šolskih naznanil to-le povzamemo: Rednih učiteljev je bilo 19, med njimi 12 ustanovljenih, 2 naslo-njena, eden iz Ogerskega in eden iz Hrvaškega, in 5 namestovanih; zraven predpisanih nauk se je še 11 prostih učilo; — slovenščino je učilo sedem (!!) učiteljev, zmed katerih le eden zamore dokazati sposobnost za ta nauk. Tako razkosan ni bil noben nauk kot uboga slovenščina! Ji je to le v prid, naj sodi svet sam. Ker so že „Novice“ iz službenega imenika dokazale, koliko v slovenščini potrjenih učiteljev ima, na priliko, sama krajnska dežela po svetu, je to pač žalostno, da viša gimnazija domača žejo in lakoto trpi v tako važnem nauku in vendar imamo čez in čez sposobnih mož dovelj — pa jih tirajo po svetu. Ne rečemo, da v doljni gimnazii bi ne mogel tudi kak drug slovenščino s pridom učiti, kakor je na pr. to zlasti pokazal neki gospod iz Českega; al izjema ne more pravilo biti. Učencov je konec leta ostalo 672 (18 manj kot lani), po rodu bilo je 590 Slovincov, 80 Nemcov in 2 Italijana.

V 9. oddelku o spremembi učiteljev na gimnazii med letom pisatelj obžaluje, in tudi mi ž njim, zgubo, ki je našo gimnazijo zadela s tem, da nas je obče spoštovani in ljubljani gosp. J. Nečasek, zapustil, kateri je bil po svoji želji prestavljen v svojo drago mu domovino, v zlato Prago.

V 11. oddelku, v katerem, kakor v realnem letopisu, beremo imena vseh gimnazijskih dijakov, ponavljamo to, kar smo o realnem rekli; le samo to še pristavljamo, da v tem imeniku še večo nedoslednost nahajamo; na priliko, da se zmed bratov eden piše Urančič, eden pa Vrančič, eno in isto ime Kaučič in Kavčič, Paulič in Paylič, Leuc in Levc, Moraeutsch in Moravče in še celó bohoričica v imenih Waupotizh, Vertovz, Jekovz, Millavz kraljuje. Ne vémo, se mora li mešanca še dalje gnati? Ali je mar tako silno težko ločiti, kaj je slovensko, kaj nemško? Ali bi ne bilo prav, da bi

se v pisanji slovniških pravil držali! — Koliko rudečih ris bi bilo viditi na dijaških nalogah, ako bi slovenski učenci latinske, grške in nemške imena svojeglavo pisali, kakor bi se komu poljubilo! Le slovenske imena po nobenem slovniškem pravilu pisati, je prav! Oj! pravica kje si? Al stoj, dragi prijatelj! ki tako tožiš — po tisti pisavi, ki jo je ministerstvo samo leta 1848 ukazalo za slovensko pisavo, pisati zdaj imena, je že „panslavizem“, so že „Hintergedanken“ in skrat vé, kaj še!

Gimnazija tržaška.

V Trstu 2. avg. —. V sredo smo končali šolsko leto na naši gimnazii. Šolski program kaže, da je bilo na vsej gimnazii 252 učencov, med njimi 175 Tržčanov; po narodnosti je bilo 131 Lahov, 38 Nemcov, 37 Slovincov, 46 pa takih čudnjakov, ki sami ne vedó, kakega rodú so. Ker jih precej dobro poznam, moram povedati, da so večidel Slovenci in Hrvatje. Slovenski jezik je Slovencom zapovedan; učilo se je 39 učencov slovenščine v treh razredih, v prvem in drugem po dve in v tretjem eno uro na teden; toda učenci prvega in drugega gimnazijskega razreda so je oproščeni. Iz tega vsakdo precej vidi, da slovenščina, dasi je zapovedana, nima še tiste veljave, ktera ji gré pred Bogom in narodom. Izmed Hrvatov, katerih je precej na naši gimnazii, učil se je slovenščine le eden, in ta se je izvstno obnašal; vsem drugim slovenščina ni bila mar. Ker mislimo, da bi imela biti Hrvat na naši gimnazii slovenščina enako zapovedana, kakor hrvaščina Slovencu na Hrvaškem, moramo te nemarne učence očitno karati in jim to nemarnost toliko bolj očitati, ker so večidel v vladčinem odgojišču, tedaj poklicani, kdaj učiti ljudstvo — slovensko in hrvaško ljudstvo — resnice svete vere. Kako morajo ti učenci zagovarjati svojo nemarnost pred Bogom in ljudstvom? Kako je to, da tisti, ki so jih v skrb vzeli, trpé tako nemarnost? Nekteri učenci so neka posebna prikazen, ktere bi vseh sedem grških modrijanov ne razjasnilo; to leto so Nemci, drugo leto Slovani, tretje Lah, — pa naj uže bodo, kar se jim ljubi, od takih mladenčev tako ni dosti pričakovati; pustimo jih in pohvalimo raje marljive, jake in vrle mladenče, ki so se v slovenščini lepo izurili, ki so zdaj veseli svojega napredka, katerih se Bog in domovina veseli. Le vrlo in pogumno napredujte, mili mladenči, kar zdaj sejete, to boste želi v poznejših letih! — Po končanih šolah smo imeli navadno slovesnost s štirimi govori: latinskimi, nemškimi, laškimi in slovenskimi. Vsi govorniki so izvrstno govorili. Slovenski govor je zložil in govoril omošolec Janez Martelanc. Ko je nehal govoriti, nastalo je obilo ploskanje in grmeči „živio“. Govor se tako-le glasi:

„Kakor novo ladijo, ko drči z brega v nevarno morje, spremlja srčno voščilo okoli stoječih gledavcev in cerkveni blagoslov, da bi jo na vseh nevarnih potih vodila dobra sreča, da bi se povsod ognila ostrih, iz dna morja štrlečih škrbín, da bi je ne potopili ljuti, jezni viharji: tako so voščili nam, mili tovarši, z vročim srcem in solznim očesom roditelji, ko nas so pošiljali iz tihe domače hiše v mesto na učilišče, sreče in nebeškega blagoslova na pot govoreči: „Ljubi sin, potuj srečno, slušaj učiteljev, rad se uči, ogibaj se slabe tovaršije, boj se Boga!“ In poslovili smo se ž njimi, ko nam so vcepili v mlade srca lepih nauk in modrih svetov, ko nas so preskrbeli z brešnom in denarjem, ktere ga so si prislužili s potom v obrazu in skelečimi žulji na rokah. Šli smo iz očetne hiše, kakor z dragim blagom obložena, z domačega brega v neizmerno morje spuščena ladija, in lejte! — čas je tekel — danes smo v luki. Danes nam tako živo stoji pred očmi preteklo leto in polnijo nam se srca z veselo zadovoljnostjo ali z britkim kesanjem. Smo li slišali dobrih nauk in modrih svetov skrbnih roditeljev? Smo se ogibali škrbín nenasičene zapeljivosti? Smemo li vrtniti se v naročje skrbnih roditeljev s polnim veseljem prepričanjem, da smo dobro rabili dragoceni čas, da nismo